

Društvena, kulturna i tradicijska uloga klupa u slavonskim selima

Emina Berbić Kolar*, *Silvija Hinek***

Sažetak

Cilj istraživanja bio je opisati i analizirati društvenu, kulturnu i tradicijsku ulogu klupa u slavonskim selima. Rezultati istraživanja predstavljaju važan doprinos razumijevanju socijalne dinamike i tradicijskih normi slavonskoga sela te naglašavaju vrijednosti zajedništva, očuvanja tradicijskih običaja i prenošenja kulturnoga nasljeđa u lokalnim zajednicama. Navedenim spoznajama uspostavlja se neraskidiva veza između filozofije svakodnevnoga življenja, vrijednosti i tradicijskih kulturnih normi.

Ključne riječi: društvena i socijalna interakcija; klupe; nematerijalno kulturno nasljeđe; slavonsko selo; tradicija

Uvod

Prolazeći kroz slavonska sela te promatrajući vizuru i specifičnosti arhitekture tih pitoresknih mjesta, već na prvi pogled uočava se jedan poseban društveni i kulturni fenomen specifičan za to područje: svakodnevna okupljanja na klupama (u nekim selima kažu *klupčicama*) ispred obiteljskih kuća. Koja je uloga postavljanja klupa te kako i kada je nastala ta tradicija u slavonskim selima, potpuna je nepoznanica.

Javni otvoreni prostor ključan je za zdravo društvo, a jedno od sastavnih dijelova takvih prostora su područja za zadržavanje, gdje ljudi mogu promatrati svijet oko sebe ili izravno komunicirati s drugima (Sagrero, 2018, 1). To omogućuje svakodnevno sudjelovanje u životu zajednice te ostvarivanje socijalne interakcije, što pridonosi društvenoj koheziji (Qi et al., 2024, 182–183). Budući da su ljudi društvena bića i neophodan im je kontakt s drugima, veze između pojedinca i

* Prof. dr. sc. Emina Berbić Kolar, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku. Adresa: Ul. Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2688-6220>. E-adresa: ebkolar@gmail.com

** Silvija Hinek, mag. soc. rada, doktorandica, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku. Adresa: Ul. Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek, Hrvatska. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9612-9543>. E-adresa: silvija.hinek@gmail.com

društvenih skupina važne su za zdravlje i pojedinca i društva (Fitzpatrick i La-Gory, 2000, 288). Boraveći na otvorenim prostorima, ljudi osjećaju da su povezani s većim društvenim sustavom, što izgrađuje snažan osjećaj zajednice. Također, ti prostori služe kao mjesta okupljanja za komunikaciju (Mumcu i Yilmaz, 2016, 170). Za neke osobe klupe su mjesto za odmor ili sjedenje i opuštanje, a za druge predstavljaju mogućnost socijalizacije i prevencije socijalne isključenosti (Moulaert et al., 2018, 28). Istraživanja pokazuju da klupe smještene na zajedničkim područjima mogu doprinijeti stvaranju ili jačanju lokalnoga identiteta (Skibińska i Wieczorek, 2017, 1863), osjećaju bliskosti, zainteresiranosti za zajedničke probleme i uzajamnoj podršci (Galvani, 2024, 23).

Može se pretpostaviti da sjedenje na klupama ispred kuća u slavonskim selima, što se je zadržalo do današnjega dana, predstavlja važan element slavonskoga nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa. Prema istraživanjima postavljanje klupa ispred kuća nije samo pitanje praktičnosti, nego odražava dublje društvene dinamike ljudi određenoga prostora i određenoga vremena u kojem su aktivni dionici. U vremenu u kojem društvena kohezija biva ugrožena sve jačom urbanizacijom i individualizacijom društva, iza malenih, drvenih klupa krije se bogatstvo društvenih interakcija, prijenosa znanja, tradicije i kulturnoga nasljeđa. Iako se njihova prisutnost u slavonskim selima smanjuje, svrha je ovoga rada ukazati na njihovu važnost kako bi ostao zabilježen i prepoznat za generacije koje će tek doći, kojima će taj fenomen biti potpuno nepoznat.

1. Teorijski okvir istraživanja

O klupama u slavonskim selima ne postoji dostupna literatura, pa se ovo istraživanje temelji na primarnim izvorima i terenskom radu, što otvara prostor za teorijsko promišljanje o njihovoj ulozi u svakodnevnom životu, socijalnim interakcijama i kulturnom pejzažu slavonskih sela. Međutim, njihovo razmatranje može se osloniti na šire teorijske okvire, poput nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa, socijalne interakcije i prijenosa tradicije, koji pružaju osnovu za dublje razumijevanje njihove simbolike i funkcionalnosti u lokalnom kontekstu. Usmeno i nematerijalno kulturno nasljeđe prepoznato je na međunarodnom nivou kao ključno i vitalno za očuvanje kulturnoga identiteta. Njegovo očuvanje promiče razvoj kulturne raznolikosti i ljudske kreativnosti. Prenosi se s generacije na generaciju, dok se društvo i zajednica neprestano obnavljaju u skladu s povijesnim, kulturnim i društvenim okolnostima (Carek, 2004, 69). Nematerijalno kulturno nasljeđe odnosi se na prakse, pojavnosti, izraze, znanja i vještine koje se prenose s generacije na generaciju unutar zajednica, a koje one neprestano stvaraju i oblikuju ovisno o svojem okruženju te interakciji s prirodom i poviješću (Unesco, 2011, 4).

Što se tiče socijalnih interakcija u okviru ovoga istraživanja, dominantna sociološka teorija koja se bavi tim pitanjem simbolički je interakcionizam, koji naglašava kako se društvene stvarnosti oblikuju kroz svakodnevne, ponovljene interakcije među pojedincima. Pojedinici aktivno sudjeluju u konstrukciji društvenih

normi i vrijednosti kroz vlastite akcije i komunikaciju. Ta teorija polazi od pretpostavke da društvo nije samo sustav nametnutih struktura, nego dinamičan proces oblikovan kroz međusobne interakcije i interpretacije pojedinaca (Mircov, s. a.). Naposljetku, tradicija, kao dio kulturnoga nasljeđa, prenosi se kroz odgoj, razvoj i oblikovanje specifičnoga životnoga stila određenih zajednica, kao i usmenim ili pisanim prijenosom i primjenom. U tom kontekstu klupe u slavonskim selima mogu se promatrati kao kulturni prostor za socijalnu interakciju, gdje se tradicija i tradicijske vrijednosti prenose kroz zajedničke aktivnosti i rituale koji čine svakodnevni život, a istovremeno odražavajući dublje društvene norme, vrijednosti i povijest zajednice. Ovo istraživanje, s važnim obilježjima etnografskih istraživanja, pruža analizu društveno–kulturnoga fenomena kroz intervjue i analizu podataka, omogućujući višestruke interpretacije stvarnosti i prepoznavanje kompleksnosti društvenih veza (Relja, 2011, 179). Naime, etnografija podrazumijeva izravne i podupiruće društvene kontekste, obilje pisanih materijala u vezi s bilježenjem i reprezentacijom nereducirajućega ljudskoga iskustva (Relja, 2009, 122), što će biti prikazano u nastavku ovoga istraživačkoga izvještaja.

2. Metodologija istraživanja

Cilj istraživanja bio je opisati fenomen postojanja klupa ispred kuća u slavonskim selima te dati doprinos njihovu razumijevanju. Istraživačka pitanja koja proizlaze iz navedenoga cilja su: 1) Koje su društvene funkcije klupa ispred kuća u slavonskim selima? 2) Koja su obilježja sjedenja na klupama ispred kuća u slavonskim selima? 3) Kako i kada je nastala tradicija postavljanja klupa ispred kuća u slavonskim selima? 4) Koji su specifični regionalni običaji vezani uz klupe te kako oni doprinose očuvanju i prenošenju nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa?

Ciljana populacija istraživanja su osobe koje ispred svojih kuća imaju ili su imale postavljenu klupu u slavonskim selima. Zbog usmjeravanja na specifičnu populaciju, odgovarajući je bio namjerni uzorak, koji je neprobabilistički tip uzorka. Neprobabilističko uzorkovanje je u određenim okolnostima koristan i ekonomičan način pribavljanja uzorka (Milas, 2009, 412), a u ovom slučaju trenutno i jedina moguća metoda zbog teško dostupne populacije. Uzorak je obuhvatio osam pripadnika ciljane populacije, od čega šest žena i dva muškarca, u dobi od 77 do 84 godine. Prosječna dob sudionika je 80 godina. Tri sudionika imala su završenu osnovnu školu, četiri srednju školu, a jedan sudionik završenu višu školu. Pri odabiru slavonskih sela vodili smo računa o regionalnoj raznolikosti, kako bi se uvidjele specifičnosti društveno–kulturnih praksi povezanih s postavljanjem klupa, uzimajući u obzir pristupačnost istraživačima.

Tablica 1. Sociodemografski podatci sudionika
Table 1. Sociodemographic data of participants

	Spol	Dob	Stupanj obrazovanja	Prebivalište
S1	Ž	77	NKV	Vuka
S2	Ž	84	NKV	Lapovci
S3	M	84	SSS	Selci Đakovački
S4	M	78	SSS	Gorjani
S5	Ž	78	SSS	Budrovci
S6	Ž	82	NKV	Feričanci
S7	Ž	81	VŠS	Piškorevci
S8	Ž	79	VŠS	Semeljci

Za metodu prikupljanja podataka odabran je polustrukturirani intervju. Protokol provođenja intervjua sastojao se od uvodnoga dijela, koji je sadržavao uputu o istraživanju, u kojoj je navedena tema i svrha istraživanja, etički aspekti te tehničke informacije (predviđeno vrijeme trajanja intervjua, primjer pitanja te dodatna pitanja sudionika). Protokol se je dalje sastojao od šest otvorenih pitanja, koja su se odnosila na funkciju postav

ljanja klupa ispred kuća u slavonskim selima, aktivnosti koje su se najčešće odvijale oko klupa, osobe koje su boravile na klupama, tradiciju postavljanja klupa, specifične regionalne običaje te doprinos očuvanju nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa kroz klupe. Posljednji dio protokola odnosio se je na sociodemografske podatke.

Prilikom provedbe istraživanja vodili smo računa o etičkim načelima. Sudionici su prije provedbe intervjua potpisali informirani pristanak, kojim im je zajamčena anonimizacija. Naime, svi sudionici dobili su identifikacijsku oznaku (primjerice S1) kako ne bi bio otkriven njihov identitet, a sve detalje koje su spomenuli, po kojima bi se mogao otkriti njihov identitet (primjerice ime neke ulice, sela, susjeda i sl.) zamijenjeni su drugom oznakom u tekstu. Sudionici su dobrovoljno pristupili istraživanju te su u svakom trenutku mogli odustati od njega. Naznačeno im je da ne postoje “(ne)točni” odgovori na pitanja koja će im biti postavljena te da je važna iskrenost pri odgovaranju. Svi prikupljeni podatci obrađeni su sukladno etičkim standardima.

Kao metoda obrade podataka korištena je tematska analiza. Primijenjeno je induktivno kodiranje podataka, što znači da su kodovi temeljeni prvenstveno na podacima. Obrada podataka uključivala je 1) upoznavanje s podacima, 2) određivanje inicijalnih kodova, 3) traženje tema, 4) reviziju tema, 5) definiranje i imenovanje tema te 6) pisanje izvještaja, odnosno istraživačkoga rada.

3. Rezultati i rasprava

U prikazu rezultata zasebno je opisano pet tema. Za svaku temu izlučene su specifične podteme opisane kroz kodove i izjave sudionika, a koje su, radi lakšega praćenja opsežnih rezultata, ilustrirane u tablicama, a potom komentirane u tekstu koji slijedi.

3.1. Društvene funkcije klupa ispred kuća u slavonskim selima

Tablica 2. Analiza društvenih funkcija klupa ispred kuća u slavonskim selima
Table 2. Analysis of the social functions of benches in front of houses in Slavonian villages

Br.	Podteme	Kodovi
1.	Društvena i socijalna interakcija na klupama	1. druženje 2. prijenos informacija 3. zabava 4. izražavanje ljubavi
2.	Socijalna podrška na klupama	1. emocionalna podrška 2. instrumentalna podrška 3. savjetodavna podrška
3.	Socijalna uključenost na klupama	1. mogućnost sudjelovanja u društvu kroz klupe 2. mjesto okupljanja

Prva tema odnosila se je na društvenu funkciju klupa ispred kuća u slavonskim selima. Analiza rezultata polučila je sljedeće funkcije:

1. Društvena i socijalna interakcija koja se očituje kroz: druženje (S1: “Mi smo se družili. Idemo kopat, pa se navečer operemo i onda izađemo van na klupu i onda svi dođu susjedi i onda pričamo”, S2: “za druženje. Za okupljanje. Nije bilo televizije, pa nam je cilj bio da se družimo”); prijenos informacija (S03: “Pro-treslo se cijelo selo. Uvijek je nešto netko zna novoga. Bilo je svega, svih događaja, o ženidbama, o komšijama, komšijama...”, S7: “Bilo je bez ičeg, interneta, televizora, prenosilo se s usta na usta. Neko je čuo ovo, neko je čuo ono. Pa najpriče, malo tračeve i tako. To je bilo kao televizija”); zabavu (S1: “Bilo je smjeha i muzike. Kad sam bila malo starije i ja sam svirala harmoniku, berdu i bisernicu. Zabavljali smo se i pjevali”, S7: “Mi smo igrali gumi–gumi... Čuj igraš, djeca dođu. Mladi, stariji. Pa onda malo sa šibom opleteš kojega. Igralo se kolo, igralo se koječega tih igara”); izražavanje ljubavi (S1: “Nekad smo se i poljubili, pa me jednom tata vidio pa me iščuško. Klupe su bile i mjesto sastanka, već smo izlizali i travu pod nogama”, S5: “Funkcija postavljanja klupa je jedna velika ispovijest: boli, radosti, tuge, sreće, veselja, ljubavi. Svih vrsta ljubavi: dječje, roditeljske, prijateljske, strastvene, sestrinske, bratske, domovinske i svevišnje...”).

Iz navedenoga prikaza možemo uočiti da je kod svih sudionika druženje i okupljanje bilo najvažnija funkcija klupa ispred kuća. Klupe kao društveno središte omogućavale su interakciju među susjedima i stvaranje prilika za prijenos informacija i zabavu, a neki sudionici navode čak i izražavanje svih vrsta ljubavi. Cilj socijalne interakcije razvijanje je osjećaja pripadnosti, izgradnja odnosa i dobivanje socijalne podrške unutar našega okruženja, a odnos s drugim ljudima ključan je za formiranje stavova, uvjerenja i vrijednosti svakoga čovjeka (Njorge, 2023).

2. Socijalna podrška na klupama pružala se je u obliku: emocionalne podrške (S1: “Kad je netko bio tužan, imao neki problem, zajedno smo to rješavali, zajedno plakali. Sve smo zajedno radili”, S4: “Neki su kukali i jadali se. Jedni drugima bi davali savjete... Poslije klupe sam spavao ko puhić, rasterećeno”); instrumentalne podrške (S1: “Kad je netko bio bolestan, onda bi se zajednički radio lijek za neku osobu. Netko je imao nešto u bašći. Pa za kašalj, mokrenje i slično, sve smo s travama rješavali”); savjetodavne podrške (S4: “davali si savjete, razmjenjivali ideje”, S5: “Savjetovanje, kako napraviti nešto”).

Kao važnu društvenu funkciju, sudionici navode emocionalnu, savjetodavnu i instrumentalnu podršku od strane susjeda i drugih bliskih osoba. Socijalna podrška multidimenzionalni je koncept koji podrazumijeva dostupnost resursa u socijalnoj okolini koji pojedincu pružaju podršku u svakodnevnom životu, pomažu da se nosi sa stresnim i kriznim događajima te pridonose njegovoj dobrobiti (Dobrotić i Laklija, 2010, 42). Manifestira se na nekoliko različitih razina, kroz emocionalnu, instrumentalnu, savjetodavnu podršku. Dakle, neka društvena aktivnost smatrat će se socijalnom podrškom ako primatelj tu aktivnost doživljava kao jačanje osjećaja vlastite vrijednosti ili ako uključuje pružanje instrumentalne ili emocionalne pomoći u svladavanju stresa (Pećnik, 2004, 2).

3. Socijalnu uključenost na klupama sudionici ovoga istraživanja opisuju: kroz mogućnost sudjelovanja u društvu kroz klupe (S6: “Starije osobe koje su bolesne, koje nisu mogle daleko hodati, onda su sjedile i dolazilo bi susjedstvo, tako da se družilo....To mi je bilo druženje, znate bila sam bolesna, pa sjednem na tu klupu, dođe mi susjeda, sjedimo popričamo, popijemo sok ili kavu, a možda i pivo. Nisam bila izolirana”); kao mjesto okupljanja (S8: “Gdje ima klupa, tamo se sjedi, tamo je društvo. Stari ljudi su tamo do smrti sjedili, kad više nisu mogli raditi, onda su sjedili”, S6: “Tko je imao klupe tamo se išlo, a tko nije imao klupe tamo se nije išlo. Išlo se tamo gdje su klupe, kuvo se kukuruz ili oni pucali. Tamo se bila vrva zbivanja”).

3.2. Tradicija postavljanja klupa ispred kuća u slavonskim selima

Tablica 3. Analiza tradicije postavljanja klupa ispred kuća u slavonskim selima
 Table 3. Analysis of the tradition of placing benches in front of houses in Slavonian villages

Br.	Podteme	Kodovi
1.	Lokacija postavljanja klupa	1. ispod stabala koja pružaju hladovinu (lipa, orah, kesten) 2. ispred kuće 3. ispod stabala koja ne privlače insekte
2.	Vrijeme postavljanja klupa	1. prije rođenja sudionika istraživanja 2. šezdesetih i sedamdesetih godina 3. nepoznato točno vrijeme nastanka tradicije
3.	Razlozi postavljanja klupa	1. nedostatak zabave 2. želja za druženjem 3. potreba za odmorom

Druga tema odnosila se je na tradiciju postavljanja klupa ispred kuća u slavonskim selima u kontekstu lokacije, vremena i razloga postavljanja.

1. Lokacija postavljanja klupa opisuje se na sljedeći način: ispod stabala koja pružaju hladovinu (lipa, orah, kesten) (S1: “pod lipom. Velikom lipom. Metio je dva stupca, metio u zemlju, donio ohoblanu dasku i prišio gore sa ekserima, jer onda nije bilo šarafa ko sada, tako da nas je stalo šestero”, S4: “Imali smo dvije lipe ispred kuće pa je klupa bila između njih. Uvijek se gledalo da je ladovina”); ispred kuće (S1: “moj otac je napravio tu klupu, novu klupu, ispred naše kuće”); ispod stabala koja ne privlače insekte (S7: “I da neće gamad na nju znaš. Onda ne valja. Lipa, kesten, orah, to je bitno. Nisu svi imali mogućnost ispred kuća. Ne možeš ispred dudu”).

2. Vrijeme postavljanja klupa sudionici istraživanja opisuju: prije rođenja sudionika istraživanja (S1: “Jooj, to je bilo prije mog rođenja, još dok su moji bili mali. Nisu imali svi, ali u mom selu je bilo 4–5 klupa u mojoj ulici”, S5: “Prije mog rođenja. Manje–više je svaka kuća imala klupu pred kućom, ako ne, onda bi ju donijeli iz svoje kuće na ulicu ili otišli do komšije”); šezdesetih i sedamdesetih godina (S6: “Kad se kuća sagradila, onda se napravila i klupa. Kuća je građena 1967 godine. Tradicija postavljanja klupa nastala je još prije mene, prije nego što sam se ja rodila”, S8: “Klupa ispred moje kuće postavljena je sedamdesetih, a jedni šezdesetih, koliko se ja sjećam. Kod mene, koliko ja znam, nije prije bilo. Oko šezdesetih, moja generacija je stavljala”); nepoznato točno vrijeme nastanka tradicije (S7: “Ne znam kada je postavljena klupa ispred moje kuće”).

3. Kao razloge postavljanja klupa sudionici navode: nedostatak zabave (S5: “Tradicija je nastala jer nije bilo nikakve zabave. Jednom kad se udaš i zaokupe te poslovi i djeca, onda imaš vremena samo otići na tu klupu i družiti se i izmije-

nit i iskustva o domaćinstvu ili bilo čemu”); želju za druženjem (S7: “Ja mislim da je tradicija nastala zbog druženja, zbog društva, znaš. Da se skupi cijeli komšiluk na klupu. Bilo je bez ičeg, interneta, televizora, prenosilo se s usta na usta”); potrebu za odmorom (S1: “Otac mi je rekao da je klupu postavio da se odmara na njoj, da vidi svijeta”).

Tradicionalna praksa postavljanja klupa ispred kuća odražava povijesne i kulturne norme unutar zajednica. Klupe su kod većine sudionika bile postavljene prije njihova rođenja te same po sebi predstavljaju nasljeđe prošlih generacija. Također, sudionici opisuju da su klupe morale biti postavljene na točno određenim lokacijama, ispod drveća koja stvaraju veliku hladovinu i koja ne privlače insekte. Kao razloge postavljanja klupa navode nedostatak zabave, želju za druženjem te potrebu za odmorom.

3.3. Obilježja sjedenja na klupama ispred kuća u slavonskim selima

Tablica 4. Analiza obilježja sjedenja na klupama ispred kuća u slavonskim selima
Table 4. Analysis of the characteristics of sitting on benches in front of houses in Slavonian villages

Br.	Podteme	Kodovi
1.	Raspored sjedenja	1. prvo stariji, a potom mladi
2.	Vrijeme sjedenja	1. poslijepodne 2. navečer
3.	Osobe koje su sjedile na klupama	1. roditelji sudionika 2. susjedi sudionika 3. prijatelji i mladi iz sela 4. osobe starije životne dobi
4.	Osobna važnost klupa	1. sve 2. mjesto za učenje i prenošenje znanja 3. sjećanje na prošlost 4. uživanje

Treća tema odnosila se je na obilježja sjedenja na klupama ispred kuća u slavonskim selima, koje sudionici navode kroz: raspored sjedenja, vrijeme sjedenja, osobe koje su sjedile na klupama i osobnu važnost klupa.

1. Raspored sjedenja obilježen pravilom prvo stariji, a potom mladi (S1: “Prvo su sjedili stariji koji su pričali šta su radili u polju danas, šta će raditi sutra, šta će jesti, šta smo večerali... a onda bi došli mi mladi. Malo slušamo njih, a onda bi stariji rekli, šta ste vi došli, mi sad pričamo, onda nas oteraju. Kad oni odu, mi dodemo. E onda prvo pričamo kako se koja naradila, napokapala... a onda se pričalo i o momecima”).

2. Vrijeme sjedenja bilo je: poslijepodne (S1: “Oni su najviše popodne, posebno subotom i nedjeljom”) i navečer (S01: “A navečer smo bili mi mladi. Do

ponoći, više nismo smjeli. Bile su moje prijateljice i prijatelji, ali i ovako mladi iz sela”).

3. Osobe koje su sjedile na klupama bile: roditelji sudionika (S1: “Prvo su bili naši roditelji”); susjedi (S1: “i naši susjedi”, S2: “Na klupama sam bila ja, naši susjedi, i dolazila je jedna iz Osijeka sestrična”); prijatelji i mladi iz sela (S1: “A navečer smo bili mi mladi. Bile su moje prijateljice i prijatelji, ali i ovako mladi iz sela”, S5: “A mladići s mladićima i onda navečer svako svojoj curi”); osobe starije životne dobi (S6: “Starije osobe koje su bolesne, koje nisu mogle daleko hodati, onda su sjedile i dolazilo bi susjedstvo, tako da se družilo”, S7: “Starije osobe. A navraćali bi i s vašara. Uvijek je djed, dida stari, tamo zaustavljo”).

4. Naposljetku, sudionici navode osobnu važnost klupa, opisujući da im one predstavljaju: sve (S4: “Za mene je klupa značila sve. Sjedio sam s društvom. Pričali smo o svemu, o polju, davali si savjete, razmjenjivali ideje... To je bila tradicija–tradicija sjedenja”); mjesto za učenje i prenošenje znanja (S5: “Meni je ta klupa značila učenje. Naučila sam štrikati, vesti, praviti kolačiće, kako se kuća sprema. Bila mi je i razbibriga, nismo imali kad smo bili mali ni bebice ni loptice, sami smo pravili igračke na klupi. Klupe su seoski fakultet”); sjećanje na prošlost (S6: “Meni je klupa značila prošlost, šta se dešavalo”); uživanje (S7: “Ašikovanje. Meni je klupa bila uživanje. Tamo je društvo, tamo su svi. I onda recimo naš dida stari je znao... to bilo... on je toliko obožavao klupu, to je nemoguće”). Analiza podataka ukazuje na to da je sjedenje na klupama obilježeno ritualima i svakodnevnim rutinama.

3.4. Specifični regionalni običaji vezani uz klupe

Tablica 5. Analiza specifičnih regionalnih običaja vezanih uz klupe
Table 5. Analysis of region-specific customs related to benches

Br.	Podteme	Kodovi
1.	Izrađivanje ručnih radova	1. štrikanje 2. vezenje 3. izrada stolnjaka i ručnika 4. heklanje 5. izrada čarapa
2.	Razmjenjivanje recepata	1. izrada kolača 2. pripremanje lijekova 3. izrada pekmeza 4. izrada zimnice
3.	Medugeneracijsko učenje	1. prenošenje znanja od roditelja djeci 2. prenošenje znanja sa starijih na mlade 3. prenošenje znanja među vršnjacima
4.	Jelo	1. zajednički obroci na klupama 2. dijeljenje kolača, sokova i grickalica

Specifične regionalne običaje koje sudionici povezuju s klupama su: izradiva-
nje ručnih radova, razmjenjivanje recepata, međugeneracijsko učenje i jelo.

1. Izradivanje ručnih radova uključivalo je: štrikanje (S1: “Kad su recimo sjeli ranije, ako se nije kopalo, onda bi se štrikalo”, S5: “štrikanje, sve se prenosilo sa starijih na mlade generacije”); vezenje (S1: “i vezlo na klupama. Mama je učila kako se veze, nama kćerkama. Pokazala mi je, onda sam ja nastavila. Pa su to komentirali, ovo bi bilo dobro ovako, ovo onako”); izrada stolnjaka i ručnika (S1: “One male miljeiće su radili tamo. To je bio vul, sjajni. Učilo se jedni druge. Radili su se i peškiri”); heklanje (S4: “žene su heklale i štrikale”, S5: “Radili su se ručni radove. Heklanje”); izrada čarapa (S4: “učile su curice od baka, pa su s njima pravile fusekle, znaš”).

2. Sudionici navode da su se razmjenjivali recepti za: izradu kolača (S1: “Na klupama su se razmjenjivali i recepti, i kolači kako se peku, e sad imaju šape, ova s makom, ova s ovim, ova s onim”, S8: “Čim izadeš, već šta ćeš sutra kuhat, ja sam danas pravila ove kolače, ja ću sutra ove. Podijelimo recepte i nosimo jedni drugima”); pripremanje lijekova (S5: “pripremit lijek”); izradu pekmeza (S5: “pekmez skuhati”); izradu zimnice (S5: “kiselinu, turšiju”).

3. Međugeneracijsko učenje očitovalo se kroz: prenošenje znanja od roditelja djeci (S1: “Učilo se jedni druge. Mama je učila kako se veze, nama kćerkama”); prenošenje znanja sa starijih na mlade (S4: “učile su curice od baka”, S5: “Radili su se ručni radovi, prenašanje ručnih radova sa starijih na mlade. U zimi je bila čijala, perje se radilo... sve se prenosilo sa starijih na mlade generacije”); prenošenje znanja među vršnjacima (S5: “...aci su pisali zadaće i prepisivali jedni od drugih. Roditelji odu u polje i nisu imali vremena pisati zadaću. Tko je malo pametniji, onda pomažu drugima”).

4. Kao specifični običaj na klupama navode jelo kroz zajedničke obroke na klupama (S2: “da malo poručamo zajednički s komšijama”) te dijeljenje kolača, sokova i grickalica (S6: “Peklo se kolači ili neko sokove donese napolje. Jelo se”, S8: “Mi stariji, komšinica je bila kod kuće, nije nikad radila, onda što god je ispekla, onda predvečer ona iznese pa malo kiflicu koju pojedemo”).

Nekoliko je sudionika je izjavilo da ne postoje specifični običaji (S3: “Nema. Sjedili i ladovali ljudi. Običaj je bio sjedenje i pričanje. Druženje na ulici”).

Rezultati istraživanja ukazuju na prisutnost specifičnih regionalnih običaja povezanih s klupama. Izradivanje ručnih radova, razmjenjivanje recepata, međugeneracijsko učenje te dijeljenje jela sudionici navode kao specifične običaje koji su se događali na klupama na njihovu području. Dvoje sudionika navelo je da kod njih nije bilo specifičnih običaja, nego da se je samo sjedilo i pričalo. Te specifične aktivnosti koje su se odvijale na klupama ključni su pokazatelji kulturnoga identiteta tih zajednica. Kulturni identitet opisuje se kao autentičnost i jedinstvenost neke kulture, a na temelju kulturnih osobitosti i vrijednosti određuje se neka društvena zajednica, odnosno utvrđuje pripadnost pojedinca ili društvene skupine određenoj kulturi (Bašić i Baričević, 2022, 1). Klupe, koje postaju mjestom prenošenja specifičnih kulturnih običaja, daju snagu i jedinstvenost kulturnomu identitetu zajednice.

3.5. Prenošnje i očuvanje nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa kroz okupljanje na klupama

Tablica 6. Analiza prenošenja i očuvanja nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa kroz okupljanje na klupama

Table 6. Analysis of the transmission and preservation of intangible cultural heritage by means of gatherings on benches

Br.	Podteme	Kodovi
1.	Prijenos tradicije na mlade generacije	1. prijenos tradicijskih običaja 2. prijenos priča 3. doprinos kulturnomu nasljeđu
2.	Videnje klupa kao simbola prošlosti	1. klupa kao spomen 2. klupa kao čuvar prošlosti
3.	Osjećaj zadovoljstva koje klupe pružaju	1. važnost društvene povezanosti 2. nostalgija za prošlim vremenom

Posljednja tema odnosila se je na prenošenje i očuvanje nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa kroz okupljanje na klupama, koje se opisuje kroz prijenos tradicije na mlade generacije, videnje klupa kao simbola prošlosti te kao osjećaj zadovoljstva koje klupe pružaju.

1. Prijenos tradicije na mlade generacije očituje se putem: prijenosa tradicijskih običaja (S5: “Na klupi, ako ide npr. Uskrs onda žene savjetuju mladima šta da kupe, pliš ili štof, kako sašiti. što da pripreme za jelo, kako se obući, kako se počestljati. I tako je bilo za sve”); prijenosa priča (S2: “Mislim da bi to moglo biti, da mladi vide te klupe i kako smo se mi družili pa da se i oni danas druže. E kad bi klupe mogle pričati. Ima mladih koji dođu i sjede, malo ih je, ali ih ima”); doprinosa kulturnomu nasljeđu (S7: “Prenosilo se na mlade svašta, ali nisu htjeli slušat... igra se kolo. Igralo se kolo, igralo se koječega tih igara. Učilo se svašta. Doprinosi se kulturnoj baštini”).

2. Videnje klupa kao simbola prošlosti očituje se kroz: videnje klupa kao spomen (S6: “Da da, doprinose očuvanju baštine. Prije se svašta prenosilo, ali danas toga slabo ima. Sad je kao spomen. Kad bi klupe mogle pričat, nekad bilo, sad se spominjalo”); videnje klupa kao čuvara prošlosti (S8: “Znate šta kažem, to je prošlost, danas kad pričate o tome. To je prošlost. Sve što se moglo, to više nema. U mojoj ulici su samo dvije klupe ostalo. Nema, šteta. To su čuvari povijesti”).

3. Osjećaj zadovoljstva koje klupe pružaju sudionici opisuju kroz: važnost društvene povezanosti (S1: “Voljela bi da klupe ostanu, jer se ljudi onda druže. Budemo vani, svi budemo zajedno. Bilo nam je lijepo. Ljepši mi je bio onaj život. Svi smo se slagali i sve smo napravili”) te nostalgiju za prošlim vremenom (S1: “Klupe su danas drugačije, mogu se unijeti u dvorište pa se iznose van kada se želi sjediti... Ljepši mi je bio onaj život”).

Jedan je od ključnih rezultata istraživanja uloga klupa u očuvanju nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa. Klupe nisu samo fizički objekti, nego su također

nositeljice kulture i tradicije. Čak i samo održavanje tradicije postavljanja klupa može se smatrati oblikom kulturnoga nasljeđa koje doprinosi kontinuitetu i koheziji zajednice, a upravo to navode i sudionici ovoga istraživanja opisujući prijenos tradicije na mlade generacije. Neki sudionici klupe vide kao simbol prošlosti koji doprinosi očuvanju kulturnoga nasljeđa i osjećaju zajedništva slavonskoga sela.

Rezultati istraživanja pružaju višeslojni uvid (sociološki, kulturološki tradicijski) u razumijevanje postojanja klupa u slavonskim selima. Stoga ovo istraživanje predstavlja izvrsno polazište za daljnja istraživanja i dokumentiranja toga nestajućega fenomena. Javni otvoreni prostor uspješan je kada postane pogodno mjesto za društvenu interakciju, sa širokim rasponom individualnih ili grupnih aktivnosti koje se odvijaju, a koje su pristupačne za sve klase i dobne skupine ljudi, uključujući osobe s invaliditetom (Nasution i Zahrah, 2012, 467). Sukladno navedenom, implicira se da su klupe ispred kuća u slavonskim selima predstavljale važnu ulogu u stvaranju inkluzivnoga i podržavajućega društvenoga okruženja, stvarajući okruženje koje podržava socijalnu interakciju, zajedništvo, socijalnu uključenost i kulturni kontinuitet unutar zajednice.

Ograničenje istraživanja ogleda se prvenstveno u veličini uzorka. Naime, uzorak obuhvaća osam sudionika, što ograničava mogućnost generalizacije rezultata na širu populaciju slavonskih sela. Iako je prilikom odabira sela uzeta u obzir regionalna raznolikost, ograničen broj uključenih sela može smanjiti sveobuhvatnost dobivenih podataka. Zbog teško dostupne populacije istraživanje je provedeno u relativno malom opsegu. Ta ograničenja sugeriraju potrebu za daljnjim istraživanjima koja će obuhvatiti veći broj sudionika te veći broj zastupljenih sela, kako bi se osigurala veća reprezentativnost i dublje razumijevanje teme.

Zaključak

Rezultati istraživanja pokazali su da je fenomen klupa ispred kuća u slavonskim selima neistraženo područje koje predstavlja važno kulturno nasljeđe. Analizom podataka istraživanje je osvijetlilo nekoliko važnih aspekata. Socijalna interakcija, socijalna podrška i socijalno uključivanje najvažnije su društvene funkcije postavljenih klupa ispred kuća u slavonskim selima. Tradicija postavljanja klupa seže u prošlost te većina sudionika navodi da su klupe ispred kuća postavljene i prije njihova rođenja. Zanimljivo je to da su klupe za većinu sudionika imale i osobnu važnost. Specifični regionalni običaji koji su bili vezani uz klupe te prenošenje i očuvanje nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa kroz klupe predstavljaju ključne aspekte kulturnoga identiteta i društvene kohezije unutar zajednice. One su simboli povijesti, te su, kroz odražavanje lokalne tradicije, društvenih normi i načina života, oblikovale zajednicu. Ovo istraživanje predstavlja važan doprinos razumijevanju društvene, kulturne i tradicijske uloge klupa u slavonskim selima, koje, osim zajedništva, predstavljaju čuvar prošlosti i prenošenje nematerijalnoga kulturnoga nasljeđa s generacije na generaciju.

Literatura

- Bašić, Marijana; Baričević, Sanja (2022). Predodžba nacionalnog identiteta u Leksikonu hrvatskih tradicija Joanne Rapacke. *Croatica et Slavica Iadertina*, 18 (2), 353–381.
- Carek, Rut (2004). Nematerijalna kulturna baština — UNESCO i njegova uloga. *Informatica museologica*, 35(3–4), 69–71.
- Dobrotić, Ivana; Laklija, Maja (2010). *Obrasci društvenosti i percepcija izvora neformalne socijalne podrške u Hrvatskoj*. Zagreb: Pravni fakultet.
- Fitzpatrick, Kevin; LaGory, Mark (2000). *Unhealthy Places: The Ecology of Risk in the Urban Landscape*. New York: Routledge.
- Galvani, Adriana (2024). Urban liveability for social cohesion (The Benches). *Sociology International Journal*, 8(1), 23–26.
- Milas, Goran (2009). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Zagreb: Naklada Slap.
- Mirov, Velizar (). Symbolic interactionism. *Sociopedia*, <https://www.sociopedia.co/post/symbolic-interactionism> (30.4.2025.)
- Moulaert, Thibault; Myriam, Leleu; Masson, Olivier; Grabczan, Robert (2018). Benches as Mediations of Age in Public Space: A critical case study from Age-friendly Wallonia, Belgium. https://hal.science/hal-01900244/file/Symposium%2034_Moulaert.pdf (15.6.2024.)
- Mumcu, Sema; Yilmaz, Serap (2016). Seating furniture in open spaces and their contribution to the social life. U: E. Recep et al. (ur.), *Environmental Sustainability and Landscape Management* (str. 169–187). St. Kliment: Ohridski University.
- Nasution, Achmad Delianur; Zahrah, Wahyuni (2012). Public open space privatization and quality of life: Case study Merdeka Square Medan. *Procedia: Social and behavioral sciences*, 36, 466–475.
- Njoroge, James (2023). Importance of Social Interaction. *Evansonslabs*, <https://evansonslabs.com/2023/06/19/importance-of-social-interaction/> (1.6.2024.)
- Pećnik, Ninoslava (2004). *Neformalna i formalna podrška jednoroditeljskim i dvoroditeljskim obiteljima*. Zagreb: Pravni fakultet.
- Qi, Jie; Mazumdar, Suvodeep; Vasconcelos, Ana (2024). Understanding the Relationship between Urban Public Space and Social Cohesion: A Systematic Review. *International Journal of Community Well-Being*, 7, 155–212.
- Relja, Renata (2009). Suvremena etnografija kao integrativni metodološki pristup: teorijsko-metodološki doprinosi socio-kulturološkim istraživanjima. *Godišnjak Titius*, 2(2), 119–134.
- Relja, Renata (2011). Metodološke posebnosti suvremenog etnografskog istraživanja. *Godišnjak Titius*, 4(4), 179–193.
- Sagrero, Kelsey (2018). *Socializing Public Space: Benches in the Urban Setting*. Portland: Portland State University, <https://doi.org/10.15760/honors.658>.
- Skibińska, Maja; Wiczorek, Mariusz (2017). Benches in the common space statement of the issues of rural and urban public space furnishing. *Polish Academy of Sciences*, 4(3), 1855–1866.
- Unesco (2011). 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. Sixth session of the Intergovernmental Committee for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, 22–29 November 2011, Bali, Indonesia. <https://ich.unesco.org/doc/src/15164-EN.pdf> (30.4.2025.)

Benches in Slavonian Villages and Their Social, Cultural and Traditional Roles

Emina Berbić Kolar*, *Silvija Hinek***

Summary

In passing through Slavonian villages you will notice, at first glance, a distinct sociological phenomenon which is specific to the area, namely daily gatherings on benches in front of family houses. The role and history of this tradition is unknown. The aim of this research is to describe this hitherto unexplored phenomenon in the context of the time and space in which it occurs and to make an empirical contribution to the understanding of the role of benches in front of family homes in Slavonian villages. The target population of the research are individuals who now have or once had a bench in front of their homes. The sample included eight participants. A semi-structured interview was used for data collection. The thematic analysis of the results pointed to five thematic areas (themes): social functions of benches in front of houses in Slavonian villages, the tradition of setting up benches, characteristics of sitting on benches in front of houses in Slavonian villages, specific regional customs related to benches and the transmission and preservation of intangible cultural heritage through social bench-related interactions. The results have proven to be an important contribution to the understanding of the social, cultural and traditional roles of benches in Slavonian villages, which, in addition to representing a community, constitute the guardians of the past and the communication and transmission of intangible cultural heritage from generation to generation.

Keywords: community and social interaction; benches; intangible cultural heritage; Slavonian village; tradition

* Emina Berbić Kolar, Ph.D., Full Professor, Faculty of Education, J. J. Strossmayer University of Osijek. Address: Ul. Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek, Croatia. E-mail: ebkolar@gmail.com

** Silvija Hinek, MSW, Doctorand, Faculty of Education, J. J. Strossmayer University of Osijek. Address: Ul. Cara Hadrijana 10, 31000 Osijek, Croatia. E-mail: silvija.hinek@gmail.com